

G. K. Chesterton František z Assisi

1. Problém sv. Františka

Františka lze moderním jazykem vykreslit trojím způsobem.

1. Jako s postavou světské historie a vzorem občanských cností. Svatý provokatér. Upřímný demokrat. Láska k přírodě a ke zvířatům, smysl pro sociální citění, smysl pro duchovní nebezpečí prosperity i majetku. Je jitřenkou renesance.
2. Okázale zbožný způsob jeho života. Asketická radost paradoxů, stigmata, posty jako souboj s drakem. Bylo by to však nesrozumitelné každému, kdo nesdílí stejnou víru a nesdílí jeho povolání.
3. Historická postava, která přitahuje svojí veselostí, romantickou obrazností, duchovní noblesou a přátelstvím, ale postava obsahuje i dosti vzdálené a nesympatické prvky. Snad pochopíme, proč se básník, který opěvoval slunce schovával v jeskyních, proč s choval milostivě k vlku, ale ke svému tělu ne. Zrcadlo Kristovo. Zamilovaný do Krista. Byl trubadúrem až do poslední agonie odříkání. Byl milencem Boha a miloval lidi. Náboženství pro něj nebylo teorií, ale milostným dobrodružstvím.

2.Svět sv. Františka

Novináři nepřinášejí historii, ale začínají zprávy od prostředka, či spíše od konce. Stejně tak historikové. Začít o Františkovi vyprávět v době jeho narození by bylo podobné. Nejprve je třeba něco říci o velkých hnutích, která vedla až k vystoupení sv. Františka. Da jakého světa František vstoupil? Lidé nevěří, protože si nechtějí rozšiřovat své obzory. 12. a 13. století bylo probuzením světa, kultury po dlouhé době tzv. temného středověku. Jenže středověk nebyl jen temno. Středověk byl pokání a očišťování. Středověk konvertoval z pohanství, které bylo sice na výši rozumu, ke křesťanství. Z řecké cesty rozumu pokažené uctíváním slunce, kde se přirozené vášně proměnily ve vášně nepřirozené. Pohané byli však moudřejší než pohanství, a proto se stali křesťany. Znesvětili nebe a zemi, a proto potřebovali nové nebe a novou zemi. Přírodní náboženství nahradili nebeským. Pohané dobře věděli, co se s nimi děje a jací démoni je pokoušejí a proto napsali: tento druh se dá vyhnat jenom modlitbou a postem. Republika Itálie byla posetá malými státečky, s městy s vysokými hradbami. Všichni občané museli být vojáky. Byli však jako děti co nic jiného neumí a v Itálii už nebyla města otevřená jako v dobách římského míru, ale sevřená vysokými hradbami. A právě z takového měst z Assisi, mělo přijít velké poselství. Historický význam sv. Františka a přechodu z 12. do 13. století spočívá v tom, že vyznačil konec tohoto pokání. Je však přehnané to připisovat pouze jednomu člověku i když byl jedním z nejoriginálnějších ve 13. století. Jeho etika bratrství a fair play byla vždy v křesťanství přítomna, podobně jako instituce mnišství, které mělo vždy podobu čistoty, chudob a poslušnosti. Pohanské symboly – voda, oheň atd. dostávají jiný význam, stávají se bratrem a sestrou. Očištění od pohanství je dovršeno. Člověk svlékl ze své duše zbožňování přírody a mohl se k přírodě vrátit.

3.František bojovník

Otec Pietro Bernardone – lze ho přirovnat k člověku, který se věnuje práci a z ní bohatne. Je vážený, ale je udržován ve své váženosti na patřičné úrovni, aby se nestal příliš váženým. To očekává i od svého syna.

František byl oblíbený, zábavný, miloval francouzské trubadúrské písně. Nevykazoval známky mystického, pomýšlel stát se vojákem, měl hrůzu z malomocenství, miloval křiklavé oblečení, byl dost veselý, zdatný a hbitý. Dával přednost okamžitému úsilí před pochybami, někdy až příliš. Lidé na jihu, stejně jako František předpokládají přirozenou rovnoprávnost. Italská města mezi sebou neustále

bojovala, ale zároveň dala světu jména jako Dante, Michelangelo, Ariosto, Tizian, Leonardo, Kolumbus, Kateřinu Sienskou, sv. Františka. Nelze tedy jen hořekovat nad lokálním patriotismem. František se k jedné takové válce připojil. Byli v bitvě zajati, kvůli zradě jednoho z nich. Se zrádcem se nikdo nebavil, ale František ano, byl prostě rovnostář. Měl rád všechny i když mu to měl někdo za zlé. Milovat lidi a bojovat s nimi, není nijak neslučitelné, pokud s nimi bojujeme poctivě a z dobrého důvodu. Církev ve středověku bojovala s barbary a tvrdošijně opakovala Krédo, což vyznívalo pro Evropany vyčpěle. Svěžest prvních křesťanů jim připadala jako prehistorie. Z orientu přicházeli nové myšlenky, Francie stála před občanskou válkou. František šel nejprve do války vyzbrojen novou zbrojí od otce, ale pak mu hlas řekl, že se spletl a ponížený se vrátil do Assisi, zmatený a zaražený. Potkal malomocného, který se mu stal výzvou k odvaze. Překonal strach a objal jej.

4. František stavitel

Na svých toulkách se často modlil v kostelíku sv. Damiána. Bůh mu v něm řekl: „Františku, nevidíš, že můj dům je v troskách? Jdi a oprav ho pro mě.“ František ve své povaze, vzal otcí peníze, aby mu dal příležitost udělat něco pro církev. Nad každou otcovou věcí, kterou prodal udělal křížek. Jeho otec to však viděl jinak: právnicky a prozaicky. František je zloděj. Biskup rozhodl, že František musí vše vrátit otcí, že takové jednání (i když pro opravu církve) nemá požehnání. František všechno vrátil, vrátil i své oblečení. Nechal si jen svoji žíněnou košili a v zimě odešel do lesů. Bez peněz, bez rodičů, bez řemesla. Přirozené věci, lze vidět v nadpřirozeném světle. Uvědomil si, že kostel nepostaví tím, že se zaplete do obchodů, že za něj zaplatí cizími penězi, ale že ho postaví vlastníma rukama. Místo chleba, žebрал o kameny. Mnohým to připadalo originální. Při stavbě kostela v Porciunkuli se k němu přidali další. Nejprve jeho přátelé, kteří se také rozhodli žít život podle Nového zákona. Bohatý Bernard a kanovník Petr. Bohatý s radostí, že už nic nevlastní a kněz, který roztrhl svá roucha a vzdal se své kněžské kariéry. Tři samotáři, kteří žili spolu v chatrči. Takoví lidé nejsou běžní v žádném věku a nelze jim porozumět zdravým rozumem. I když bylo 13. století velmi pokrokové, reformní, bylo ale zároveň uspořádané, a tak příběh Františka vidělo z počátku jako příběh zloděje, který okradl svého otce, vzdal se svého otce a pak žebрал po městě a jedl to nejhorší a oblékal se jako strašák. (O deset let později bylo jeho provizorní roucho oděvem pěti tisíc mužů a za sto let v něm uložili Danteho do hrobu)

5. Boží kejklíř

Trubadúři psali básně, zpívali je. Trubadúři objevovali lásku všude. Dante měl svou vymyšlenou Beatrici a František vznešenou paní Chudobu. Trubadúr a kejklíř chodívali spolu, baví lidi. Zatímco trubadúr píše milostné básně, kejklíř je spíše komediant a z těch dvou spíše druhořadou postavou. František si nakonec vybral kejklíře. Udělal ze sebe blázná. Chtěl být blázen. Světec a básník stojící u jedné květiny jen zdánlivě budou říkat totéž. Půjde o různé pravdy. Pro jednoho radost ze života je příčinnou víry, pro druhého spíše jejím důsledkem. Pro umělce záblesk, pro světce důvěrné denní světlo. Mystik spatřuje prvopočátky, je tam, kde se kladou základy světa. Františkán, otrhaný a chudobný jde vpřed a jása jako Boží Syn s pocitem velké vděčnosti. To že všichni závisíme na Bohu není přelud naší fantazie. Ten kdo uviděl celý svět viset na vláku Božího milosrdenství, viděl pravdu. (/Rosseti poznamenává: pro ateistu je nejhorší okamžik, když je vděčný a nemá komu poděkovat/) Přemožen radostí, za to že je dlužníkem. V přítomnosti lásky se dluh a závislost stávají radostí. Dlužník Bohu bude věčně vracet svůj dluh. Lidé, kteří si myslí, že jsou příliš moderní, než aby to pochopili, jsou ve skutečnosti příliš lakomí. Většina z nás je příliš lakomá, abychom to praktikovali. Nejsme dost štedří a veselí, abychom byli askety. František byl asketický a nebyl zasmušilý, byl šťastný.

6. Chudičký

Z jedné jeskyně vyšel člověk nejen humánní, ale i humorný – stále dobře naladěný, který si jde svojí cestou a dělá, co by nikdo jiný nedělal. Má rys nečekané trefnosti a konzistentní povahu. Středověký svět by oproti modernímu mnohem dál ve svém citu pro smrt, světlo rozumu a společné svědomí, jež drží komunity pohromadě. Moderní svět je citlivější na věci, v nichž se lidé rozcházejí ve své rozdílnosti a pro různost povah. František byl zakladatelem dramatu, všechno viděl jako hru. Každou věc, kterou potkal pro něj měla význam. František byl mystik světla a tmy, ne však šera. Byl jasným realistou a byl přitom básník, pro něhož byl celý život básní. Mnohé jeho činy se budou racionalistovi zdát groteskní, byly to však činy, nikoliv diskuze, pokaždé vyjadřovaly to, co zamýšlel. Františkovo tíhnutí k lidem a jeho trvalé zaujetí pro bratrství, nesmíme chápat jako kamarádské rovnostářské poplácávání po zádech, ale bylo to kamarádství založené na zdvořilosti. Františkova moc se projevovala zdvořilostí i ke zvířatům. Člověk byl pro něj vždy člověkem. Měl něco jako královské způsoby. František se hbitě pohybuje světem s jakousi impulzivní uctivostí a rozsévá to co svatý Benedikt nashromáždil do sýpků mnišství.

7. Tři řády

Své následovníky nenazýval mnichy, říkal jim jménem v překladu menší bratři, či spíše malí bratři, se sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. Víc jak představy mnicha se bál představy opata, bál se velkých duchovních úřadů. Hlavní rozdíl mezi starými mnišskými pravidly a jeho myšlenkou, byl ten, že se mniši mají vydat na cesty a stát se potulnými, místo aby byli nehybní. Měli se mísit se světem.

Kdybychom měli majetek, museli bychom mít zbraně, abychom jej mohli hájit. Zsvěcený člověk může jít kamkoliv, protože neexistuje nic, co by ho mohlo připoutat. Přitom si vážil obyčejných lidí a měl k nim úctu, ale pro svůj zvláštní cíl, totiž probudit svět, věděl, že se jeho bratři nesmí podobat obyčejným lidem, že sůl nesmí ztratit svoji slanost. Osvobodil se proto od kláštera i od světa. Nikdo nemusel poslouchat Františka, pokud si to nevybral. Okolní svět byl sítí rodinných a feudálních závislostí. Františkáni, jako malé rybky měly proplout všude, nebylo nic za co by je mohl svět chytit.

Třetí řád založil proto, aby pomáhal obyčejným lidem být obyčejnými s neobyčejným potěšením.

Na světě bylo jen 12 františkánů, když se františek rozhodl jít do Říma a založit řád. Zprvu byly obavy, že řehole je příliš tvrdá, protože katolická církev se má trvale na pozoru, před přehnanou askezí a jejími neblahými následky. Hodnota starého mnišství spočívala v určitém klidu etickém i ekonomickém (mnich věděl, kdy bude večeřet, i když prostě) František nevěděl, jestli bude večeřet. Kardinál San Paolo se jich zastal: Možná to bude těžký život, ale bude to život podle ideálu evangelia. Dělejte kolem tohoto ideálu kompromisy, ale nepokoušejte se tvrdit, že lidé ideál nemají naplňovat, pokud mohou. Od Papeže tedy dostal ústní podporu a slib, že písemnou dostane, pokud nabyde řád rozměrů. Františkáni se od té doby veřejně snažili každému, koho potkají umožnit zažít duchovní dobrodružství. Druhý řád vděčí za svou existenci krásnému přátelství františka a Kláry. **Třetí řád vznikl na základě Františkovy lásky k pozemskému životu, ze sympatií pro obyčejné lidi.**

8. Zrcadlo Kristovo

Prozíravost papeže zachránila Františkánství, že nezmizelo, jako nějaká sekta. Někteří degenerovaní františkáni, začalo františka představovat jako druhého Krista a tím Františkánství začali znehodnocovat. František je zrcadlo Kristovo jako je měsíc zrcadlem slunce. Tajemství Galileje otevírá církev klíčkem z Umbrie. František se nesrovnává s menšími bratry jako mistr, ale srovnává se s Mistrem. Stále se cítí nedostatečným. Mučednictví pro něj nebyl prostředek k dosažení cíle, ale cíl. Byl však mužem, kterému se nepodařilo přijít o život. Františkánství začalo růst a stavět budovy. Františkovy se to přičilo jeho chápání chudoby, ale nakonec sám přijal dar: horu Laverna. Tam dostal od Serafa stigmata a začal ztrácet zrak.

9. Zázraky a smrt

Hranice mezi uvěřitelným a neuvěřitelným se rozostřila. Dodnes nechápu, na jakém základě historici některé detaily z kronik přijali jako pravdivé a jiné jako nepravdivé popřeli. Nakonec při zpochybnění zázraků Františka, lze zpochybnit i jeho existenci. Proč by se kronikám mělo vůbec věřit? Pro praktické účely můžeme rozlišovat mezi pravděpodobným a nepravděpodobným (literární kritiky žánru). Já si vybral vyprávět příběh i se zázraky. V době své nemoci se před smrtí toulal a navštěvoval různá místa, ale pak se vrátil domů do Porciunkule, místa, o kterém Františkánům přikázal, aby se jej nikdy nevzdávali. V den smrti se nechal položit v žíněné košili na podlahu, ke chvále chudoby. Ze světa odcházel básník světla, který objal celý svět.

9. Závěť svatého Františka

František paradoxně umíral uprostřed neshod. Hlavním bodem sváru byl výklad slibu chudoby. Papež se prokázal jako prozíravý, když trval na tom, že svět není stvořen jen pro Františkány. Církev mohla obsáhnout všechno, co bylo na Františkánech dobrého, ale Františkáni by nedokázali pojmout všechno co bylo dobré v církvi. František chodil po světě jako Boží odpuštění, lidé se jeho příchodem mohli smířit s Bohem, ale i s přírodou. Každá hereze je snaha o zúžení církve. Cítění Františka se nezměnilo v posedlost sekty. František v tomto smyslu zůstal normální. Následovníci připustili, že se v něčem mýlil a v něčem měl pravdu. To dalo zrodit osobnosti jako Bonaventura, Ramón Lull, Roger Bacon, Dante, Giotto. František sepsal gramatiku vděčnosti (živý betlém). Z jeho lásky k lidským bytostem, vznikaly spravedlivé středověké zákony proti pýše a krutosti bohatství dnes inspiruje křesťanskou demokracii.